การพัฒนากระบวนการดำเนินงาน GREEN and CLEAN Hospital จังหวัดพะเยา

The Development on Operation Process of GREEN and CLEAN Hospital in Phayao Province

ปรียานุช เชิดชูเหล่า[1], อัญญารัตน์ ภมรมานพ[2], วุฒิพงษ์ ยอดคำ[3], พฤทธิ์ ชัยดรุณ[4]
นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ[1], นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ[2-4]
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยา ตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา
[1]Corresponding author, E-mail: Preeyanuch63@yahoo.com
(Revised: August 8, 2022; Revised: September 09, 2022; Accepted: September 12, 2022)

บทคัดย่อ

โรงพยาบาลมีกิจกรรมซึ่งก่อให้เกิดของเสียที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยรอบ การพัฒนาอนามัยสิ่งแวดล้อมในโรงพยาบาลให้ถูกต้องตามหลักวิชาการจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง การบริหารจัดการโดยใช้กลยุทธ์ CLEAN และกิจกรรม GREEN จะสามารถบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวิจัยและพัฒนาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับผลการดำเนินงาน GREEN & CLEAN Hospital ของจังหวัดพะเยา โดยใช้แนวคิดการบริหารงานอย่างมีคุณภาพ (PDCA) ใน 4 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผน (Plan) ได้แก่ วิเคราะห์สภาพการณ์ปัจจุบัน กำหนดเป้าหมายและวางแผนดำเนินงานในระดับจังหวัดโดยใช้แนวคิด SIX Auditing Blocks (SAB) และ Program Evaluation Review Technics (PERT) 2) การดำเนินการ (Do) นำแผนงานที่กำหนดไว้มาปฏิบัติ ควบคู่กับแนวคิดการนำองค์การโดยผู้นำระดับสูง, ระบบพี่เลี้ยง, การเยี่ยมเสริมพลัง,การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และบูรณาการความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย 3) การประเมินผล (Check) ประเมินผลการปฏิบัติงานและปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน 4) การปรับปรุง (Act) คือ ทบทวน ปรับแนวทางการดำเนินงาน สู่การพัฒนาระบบคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (CQI) ระยะเวลาในการวิจัยตั้งแต่ปีงบประมาณ 2562 - 2565 รวบรวมข้อมูลจากเอกสารการดำเนินงาน การประชุมกลุ่ม การลงพื้นที่ติดตาม นิเทศงาน ทำการศึกษาในโรงพยาบาลในสังกัดจำนวน 7 แห่ง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนาเทียบกับค่าเป้าหมาย และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการดำเนินงานในปีงบประมาณ 2565 โรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยาผ่านเกณฑ์การประเมิน GREEN and CLEAN Hospital ในระดับดีมากพลัส 100% (ค่าเป้าหมาย 60%) บรรลุเป้าหมายเป็นลำดับที่ 2 ของเขตสุขภาพที่ 1, มีการดำเนินงาน รพ.สต. GREEN and CLEAN สะสมตั้งแต่ปีงบประมาณ 2562 เป็นต้นมา จำนวน 39 แห่ง 2) ผลลัพธ์ (Outcome) มีชุมชนเครือข่ายอาหารปลอดภัย 31 เครือข่าย, มีโรงพยาบาลนอกสังกัดเข้าร่วมประเมิน GREEN and CLEAN Hospital 3 แห่ง ผ่านเกณฑ์ระดับดีมาก plus 1 แห่ง โดยเป็นจังหวัดเดียวในเขตสุขภาพที่ 1 ที่ขยายการดำเนินงานสู่โรงพยาบาลนอกสังกัด และ มี Best practice/นวัตกรรม/ผลงานวิจัยในพื้นที่ที่ได้รับรางวัลผลงานนวัตกรรม GREEN and CLEAN Hospital รางวัลชนะเลิศระดับประเทศ 1 แห่ง รางวัลชนะเลิศระดับเขต 1 แห่ง

ปัจจัยความสำเร็จของการยกระดับผลการดำเนินงาน GREEN and CLEAN Hospital จังหวัดพะเยาเกิดจากการนำองค์กรโดยผู้นำระดับสูง กลุ่มพี่เลี้ยง บุคลากรผู้รับผิดชอบงานและการบูรณาการการดำเนินงานร่วมกับภาคีเครือข่าย สามารถยกระดับโรงพยาบาลสู่การเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชุมชนเพื่อประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมสุขภาพแก่ประชาชนในจังหวัดพะเยาอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : โรงพยาบาล, GREEN and CLEAN, พะเยา

ABSTRACT

Since activities in hospitals have caused waste which affects environmental problems, then, environmental health development is extremely important. The use of CLEAN strategies and GREEN activities would enable effective environmental management. Therefore, this research aims to Enhance the operation process of GREEN and CLEAN Hospital in Phayao Province based on the quality management concept (PDCA) consisting of 4 steps: 1) Plan: analyze current situations, set goals, and plan for actions provincially; based on the concept of SIX Auditing Blocks (SAB) and Program Evaluation Review Technics (PERT). 2) Do: Implement the established plans together with the Organization Leadership Concept consisting of senior leaders, a mentor system, empowerment visits, exchange learnings, and integration of the cooperation within network partners. 3) Check: Evaluate the operation and its obstacles. 4) Act: Improvement: review and adjust working directions toward Continuous Quality Improvement: CQI. This research has conducted during the fiscal year 2019-2022. Information was collected from documentary review, group discussion, areas monitoring, and supervision. The study has done within 7 affiliated hospitals, quantitative data analysis by descriptive statistics compared to the target value, and Content Analysis was used to analyze the qualitative data.

The results were; 1) The outputs of working operation in the fiscal year 2022: the affiliated hospitals of Phayao Public Health Office have passed the assessment criteria of GREEN and CLEAN Hospital at an excellent level of 100% (target value is 60%) and achieve the target goals at rank 2nd of Area Health region 1 1. 2) Outcomes: 39 Tambon Health Promoting Hospitals have implemented GREEN and CLEAN Hospital since the fiscal year 2019, the occurrence of 35 Food safety networks, 3 non-affiliated hospitals participated in GREEN and CLEAN Hospital evaluation and one of these achieved the excellent level and is the only province in Area Health region 1 were expanding the operation to non-affiliated hospitals. Among these, one hospital was rewarded the first winner nationally for its best practices/innovations/research within the local area and another hospital was rewarded the second winner in Area Health region 1.

The factors of success in the Operation Process of GREEN and CLEAN Hospital in Phayao Province are derived from leading the organization by senior leaders; advisors; responsible personnel; and the integration of operations with network partners, which Enhance hospitals to become one good model in the community to benefit the environment and sustain health promotion for Phayao population.

Keywords: hospital, GREEN and CLEAN, Phayao

บทนำ

แผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (ด้านสุขภาพ) ของกระทรวงสาธารณสุขและแผนยุทธศาสตร์อนามัยสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2560 – 2564 มุ่งเน้นการป้องกันและลดปัจจัยเสี่ยงจากสิ่งแวดล้อมต่อสุขภาพ เร่งสร้างความร่วมมือพหุภาคีและส่งเสริมความรับผิดชอบร่วมกันในการพัฒนาอนามัยสิ่งแวดล้อมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจ และความมั่นคงทางสังคม สิ่งแวดล้อมและสุขภาพคนไทยอย่างยั่งยืน[1] ได้กำหนดยุทธศาสตร์ความเป็นเลิศด้านการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค (P&P Excellence) ให้มีการดำเนินงานเพื่อดูแลสิ่งแวดล้อมภายใต้โครงการ GREEN & CLEAN Hospital โดยโรงพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขจะต้องเป็นโรงพยาบาลที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมไม่ส่งผลกระทบต่อชุมชน และยกระดับโรงพยาบาลไปสู่การเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชุมชน โดยจัดระดับโรงพยาบาลที่ผ่านเกณฑ์การประเมินเป็นระดับพื้นฐาน ระดับดี ระดับดีมาก และระดับดีมาก Plus การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงพยาบาลใช้หลักการสุขาภิบาลอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Sustainable and Ecological Sanitation) ประกอบด้วยกลยุทธ์ CLEAN ได้แก่ การสื่อสารสาธารณะ (Communication) การสร้างบทบาทนำ (Leader) ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (Effectiveness) การสร้างกิจกรรมที่มีส่วนร่วม (Activity) ภาคีเครือข่าย (Network) และกิจกรรม GREEN ได้แก่ การจัดการมูลฝอย (Garbage) การพัฒนาส้วมมาตรฐาน HAS (Rest room) การจัดการด้านพลังงาน (Energy) การจัดการสิ่งแวดล้อม (Environment) การจัดการสุขาภิบาลอาหารและน้ำดื่ม(Nutrition) จะสามารถบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงพยาบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพและไม่ส่งผลกระทบต่อชุมชนโดยรอบ รวมถึงเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้มาใช้บริการในการรณรงค์และขยายผลสู่สังคมได้ต่อไป[2] ทั้งนี้ กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดตัวชี้วัดในการพัฒนางานอนามัยสิ่งแวดล้อมในโรงพยาบาลตามเกณฑ์ GREEN & CLEAN Hospital แบบขั้นบันไดโดยเริ่มพัฒนาการดำเนินงานในปีงบประมาณ 2560 และสิ้นสุดในปีงบประมาณ 2565 โดยมีค่าเป้าหมายในแต่ละปี[3] ดังนี้

ปีงบประมาณ 2560 ผ่านเกณฑ์พื้นฐาน ร้อยละ 75

ปีงบประมาณ 2561 ผ่านเกณฑ์ระดับดีมาก ร้อยละ 20

ปีงบประมาณ 2562 ผ่านเกณฑ์ระดับดีมากขึ้นไป ร้อยละ 40 ระดับดีมาก Plus จังหวัดละ 1 แห่ง

ปีงบประมาณ 2563 ผ่านเกณฑ์ระดับดีมากขึ้นไป ร้อยละ 75 ระดับดีมาก Plus ร้อยละ 30

ปีงบประมาณ 2564 ผ่านเกณฑ์ระดับดีมากขึ้นไป ร้อยละ 90 ระดับดีมาก Plus ร้อยละ 40

ปีงบประมาณ 2565 ผ่านเกณฑ์ระดับดีมากขึ้นไป ร้อยละ 98

จังหวัดพะเยามีโรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยาทั้งหมดจำนวน 9 แห่ง จำแนกเป็นโรงพยาบาลทั่วไป 2 แห่ง โรงพยาบาลชุมชน 5 แห่ง โรงพยาบาลชุมชนที่ให้บริการเฉพาะผู้ป่วยนอก (Extended OPD) 2 แห่ง ผลการประเมินโรงพยาบาลตามมาตรฐาน GREEN & CLEAN Hospital ในปีงบประมาณ 2560 มีโรงพยาบาลในสังกัดผ่านเกณฑ์ระดับพื้นฐานขึ้นไป ร้อยละ 66.67, ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 33.33 (ค่าเป้าหมายผ่านเกณฑ์พื้นฐานขึ้น

ไปร้อยละ 75) ผลการประเมินในปีงบประมาณ 2561 ผ่านเกณฑ์ระดับพื้นฐานขึ้นไปร้อยละ 100, ระดับดีมาก ร้อยละ 22.2 (ค่าเป้าหมายผ่านเกณฑ์พื้นฐานขึ้นไปร้อยละ 100, ดีมากร้อยละ 20) จากผลการดำเนินงานในระยะ 2 ปีแรกถึงแม้จะมีผลการดำเนินงาน ที่ผ่านตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ แต่เมื่อพิจารณาตัวชี้วัดที่จะพัฒนาต่อไปในปีงบประมาณ 2562-2565 พบว่า การจะบรรลุเป้าหมายระดับดีมากขึ้นไปร้อยละ 98 ในปีงบประมาณ 2565 นั้น จังหวัดพะเยาจำเป็นต้องขับเคลื่อนการดำเนินงานให้ผ่านเกณฑ์การประเมินในระดับดีมากขึ้นไปให้ได้ทุกแห่ง ซึ่งในระหว่างการดำเนินงานในระยะ 2 ปีแรกนั้น พบปัญหาสำคัญในการดำเนินงาน คือ 1) ปัญหาด้านบุคลากร ได้แก่ ไม่มีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน, เจ้าหน้าที่ขาดทักษะในการปฏิบัติงาน 2) ปัญหาด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ ไม่มีคณะทำงาน, ดำเนินงานเพียงกลุ่มงาน/ฝ่ายงานเดียว, ไม่มีนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมและการวางแผนปฏิบัติงานส่งผลให้ขาดงบประมาณในการพัฒนา ขาดฐานการเรียนรู้/แหล่งเรียนรู้ที่เป็นต้นแบบในการนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินงานภายในจังหวัด ทำให้การจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงพยาบาลในสังกัดยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ 3) โรงพยาบาลชุมชนที่ให้บริการเฉพาะผู้ป่วยนอก (Extended OPD) 2 แห่ง ขับเคลื่อนได้เฉพาะระดับพื้นฐานเท่านั้น ไม่สามารถขับเคลื่อนให้ถึงระดับดีมากได้เนื่องจากไม่มีบริการผู้ป่วยในตามเกณฑ์ที่กำหนด จากปัญหาดังกล่าวจึงเป็นความท้าทายในการพัฒนาขับเคลื่อนการดำเนินงานให้บรรลุตัวชี้วัดตามที่กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดไว้

การพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (Continuous Quality Improvement) หรือวงจรคุณภาพหรือวงจรเดมมิ่ง (Deming Cycle: PDCA) เป็นกระบวนการที่ใช้ปรับปรุงการทำงานขององค์กรอย่างเป็นระบบ โดยมีเป้าหมายเพื่อแก้ปัญหาและเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง วงจรเดมมิ่ง 1 รอบ จะมีกิจกรรม 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย PDCA คือ การวางแผน (Plan), การนำไปปฏิบัติ (Do) ,การตรวจสอบ(Check) และการปฏิบัติการแก้ไข (Act) การหมุนวงจรอย่างถูกต้องตามขั้นตอน 1 รอบ จะส่งผลให้เกิดการปรับปรุงหรือแก้ไขปัญหาได้ 1 ระดับ การทำตามวงจรคุณภาพอย่างตั้งใจและถูกต้องจะช่วยให้เกิดความเชื่อมั่นในการทำงาน เมื่อวงจรคุณภาพหมุนซ้ำจะทำให้เกิดการปรับปรุงและระดับของผลลัพธ์จะเพิ่มสูงขึ้น[4] องค์กรต่าง ๆ จึงนำหลักการนี้มาใช้ในการดำเนินงานของระบบบริหารคุณภาพเพื่อปรับปรุงการดำเนินกิจกรรมขององค์กรอย่างต่อเนื่อง ดังเช่นการศึกษาของ ภานุพันธ์ ไพฑูรย์[5] พบว่า การนำหลักบริหารองค์กรและการพัฒนาระบบคุณภาพอย่างต่อเนื่องมาใช้ในการขับเคลื่อนพัฒนาการดำเนินงาน รพ.สต.ติดดาว ส่งผลให้ รพ.สต.ในพื้นที่อำเภอเมืองพะเยาผ่านการประเมินคุณภาพ รพ.สต.ระดับ 5 ดาว ครบทุกแห่งในปีงบประมาณ 2562 และเป็นอำเภอแรกในจังหวัดพะเยาที่ผ่านระดับ 5 ดาว 100% การศึกษาของอัลดา กุลาสาและ ธัชชัย จิตรนันท์[6] พบว่า การใช้วงจรคุณภาพ PDCA เป็นวิธีปฏิบัติดี (Best Practices) ในการดำเนินงานสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์เขต 2 เช่นเดียวกับน้ำทิพย์ จองศิริและวัชรพงษ์ แสนใจยา[7] ได้นำวงจรคุณภาพ PDCA ขับเคลื่อนพัฒนาการดำเนินงานโรงพยาบาลอาหารปลอดภัยในโรงพยาบาลแพร่ ส่งผลให้ผ่านเกณฑ์

มาตรฐานอาหารปลอดภัยในโรงพยาบาลในระดับดีมาก

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยา โดยกลุ่มงานอนามัยสิ่งแวดล้อมและอาชีวอนามัย มีหน้าที่ในการสนับสนุนขับเคลื่อนการดำเนินงาน GREEN and CLEAN Hospital จังหวัดพะเยาให้บรรลุเป้าหมายตัวชี้วัดภายในปีงบประมาณ 2565 จากการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาการดำเนินงานดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจนำแนวคิดในการแก้ปัญหาและการพัฒนาอย่างต่อเนื่องด้วยวงจรคุณภาพ PDCA พัฒนาการดำเนินงาน GREEN and CLEAN Hospital จังหวัดพะเยา สู่การพัฒนาระบบคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (CQI) ระยะเวลาในการวิจัยตั้งแต่ปีงบประมาณ 2562 – 2565 เพื่อให้โรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยาเป็นโรงพยาบาลตามมาตรฐาน GREEN & CLEAN Hospital ระดับดีมากขึ้นไป 100% ภายในปี 2565 และยกระดับโรงพยาบาลสู่การเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชุมชนเพื่อประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมสุขภาพแก่ประชาชนในจังหวัดพะเยา

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อยกระดับผลการดำเนินงาน GREEN & CLEAN Hospital ของจังหวัดพะเยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) เพื่อยกระดับผลการดำเนินงาน GREEN & CLEAN Hospital ของจังหวัดพะเยา ระหว่างปีงบประมาณ 2562 – 2565 โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างผู้มีส่วนสำคัญในการดำเนินงาน GREEN & CLEAN Hospital จำนวน 40 คน สุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีแบบเฉพาะเจาะจง ประกอบด้วยผู้มีส่วนสำคัญ 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มผู้ขับเคลื่อนนโยบาย GREEN & CLEAN Hospital ประกอบด้วย รองนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดพะเยา เจ้าหน้าที่กลุ่มงานอนามัยสิ่งแวดล้อมและอาชีวอนามัย เจ้าหน้าที่กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคและเภสัชสาธารณสุข รวมจำนวน 4 คน

2. กลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงาน GREEN & CLEAN Hospital ของโรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยา 9 แห่ง แห่งละ 3 คน รวม 27 คน

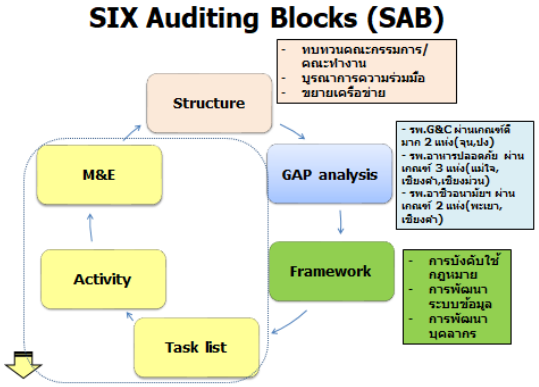
3. กลุ่มที่ 3 คือ กลุ่มภาคีเครือข่ายอาหารปลอดภัยในพื้นที่ จำนวน 3 เครือข่าย เครือข่ายละ 3 คน รวม 9 คน

ผู้วิจัยใช้แนวทางการดำเนินงาน ตามเกณฑ์ GREEN & CLEAN Hospital ของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข โดยมีระดับการประเมิน ได้แก่ ระดับพื้นฐาน ระดับดี ระดับดีมาก และระดับดีมาก Plus เป็นค่าเป้าหมายในการดำเนินงาน

ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวคิดการบริหารงานอย่างมีคุณภาพ (PDCA) แบ่งการดำเนินงานเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Plan) เป็นขั้นตอนวิเคราะห์สภาพการณ์หรือบริบททั่วไปของการดำเนินงานในปีที่ผ่านมา โดยพิจารณาจากผลการประเมินตามเกณฑ์ GREEN & CLEAN Hospital รวมทั้งกำหนดเป้าหมายและวางแผนดำเนินงานในระดับจังหวัดจำแนกเป็นรายปีงบประมาณ 2562-2565 การดำเนินงานในขั้นตอนนี้จะใช้แนวคิด SIX Auditing Blocks (SAB) ดังภาพที่ 1 ซึ่งเขตสุขภาพที่ 1 ได้กำหนดเป็นนโยบายสำหรับการตรวจนิเทศงานในการวิเคราะห์และจัดทำแผนงาน ประกอบด้วย

1) การวิเคราะห์ช่องว่าง (Gap Analysis) สภาพการณ์ปัจจุบันของการดำเนินงาน GREEN & CLEAN Hospital ประจำปีงบประมาณ 2561 พบว่า ในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน GREEN & CLEAN Hospital ของโรงพยาบาลในสังกัด พบปัญหาสำคัญในการดำเนินงาน คือ 1) ปัญหาด้านบุคลากร ได้แก่ ไม่มีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน, เจ้าหน้าที่ขาดทักษะในการปฏิบัติงาน 2) ปัญหาด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ ไม่มีคณะทำงาน, ดำเนินงานเพียงกลุ่มงาน/ฝ่ายงานเดียว, ไม่มีนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมและการวางแผนปฏิบัติงานขาดงบประมาณในการพัฒนา 3) โรงพยาบาลชุมชนที่ให้บริการเฉพาะผู้ป่วยนอก (Extended OPD) 2 แห่ง ขับเคลื่อนได้เฉพาะระดับพื้นฐานเท่านั้น ไม่สามารถขับเคลื่อนให้ถึงระดับดีมากได้เนื่องจากไม่มีบริการผู้ป่วยในตามเกณฑ์ที่กำหนด

ภาพที่ 1 ผังการวิเคราะห์ SIX Auditing Blocks (SAB) GREEN & CLEAN Hospital

ตารางที่ 1 ค่าเป้าหมายการพัฒนาการดำเนินงาน GREEN and CLEAN Hospital จังหวัดพะเยา ปีงบประมาณ 2562 - 2565

ปีงบประมาณ	นโยบายกระทรวงสาธารณสุข	นโยบายสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยา
2562	ระดับดีมากขึ้นไป ร้อยละ 40 ระดับดีมาก Plus จังหวัดละ 1 แห่ง	ระดับดีมากขึ้นไป ร้อยละ 40 (ผ่านเกณฑ์ 3 แห่ง) ระดับดีมาก Plus จังหวัดละ 1 แห่ง รพ.สต. GREEN and CLEAN อำเภอละ 1 แห่ง
2563	ระดับดีมากขึ้นไป ร้อยละ 75 ระดับดีมาก Plus ร้อยละ 30	ระดับดีมากขึ้นไป ร้อยละ 75 (ผ่านเกณฑ์ 6 แห่ง) ระดับดีมาก Plus ร้อยละ 30 (ผ่านเกณฑ์ 3 แห่ง) รพ.สต. GREEN and CLEAN ขยายผลอำเภอละ 1 แห่ง
2564	ระดับดีมากขึ้นไป ร้อยละ 90 ระดับดีมาก Plus ร้อยละ 40	ระดับดีมากขึ้นไป ร้อยละ 90 (ผ่านเกณฑ์ 7 แห่งขึ้นไป) ระดับดีมาก Plus ร้อยละ 40 (ผ่านเกณฑ์ 3 แห่ง) รพ.สต. GREEN and CLEAN ขยายผลอำเภอละ 1 แห่ง
2565	ระดับดีมากขึ้นไป ร้อยละ 98 รพ.สต. GREEN and CLEAN อย่างน้อยจังหวัดละ 1 แห่ง	ระดับดีมากขึ้นไป ร้อยละ 98 (ผ่านเกณฑ์ 7 แห่งขึ้นไป) รพ.สต. GREEN and CLEAN ขยายผลอำเภอละ 1 แห่ง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการณ์ปัจจุบันผนวกกับนโยบายการพัฒนาจากกระทรวงสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยาได้สรุปเป้าหมายการดำเนินงานในแต่ละปีงบประมาณตามสัดส่วนจำนวนโรงพยาบาลในสังกัด ทั้งนี้จังหวัดพะเยาได้เพิ่มกลุ่มเป้าหมายการพัฒนาที่เชื่อมโยงกับเครือข่าย GREEN Community ในชุมชน โดยกำหนดให้มีการพัฒนา

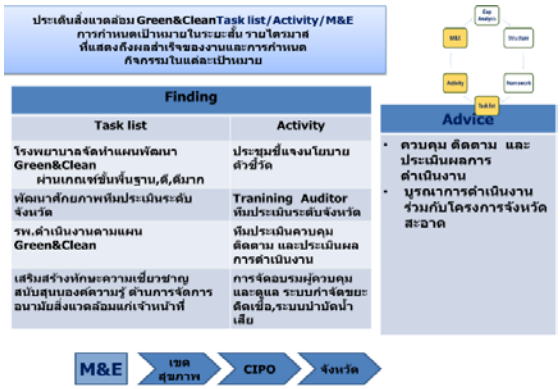
GREEN and CLEAN ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอละ 1 แห่ง ส่วนกรณีโรงพยาบาลชุมชนที่มีบริการผู้ป่วยนอกได้กำหนดให้ผ่านเกณฑ์ในระดับพื้นฐาน และไม่นำมานับจำนวนในการรายงานส่งกระทรวงสาธารณสุข เนื่องจากไม่เข้าเงื่อนไขการพัฒนา ดังนั้น จึงมีโรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดที่ดำเนินการพัฒนาจำนวน 7 แห่ง (ตารางที่ 1)

2) การวิเคราะห์โครงสร้าง (Structural Analysis) โครงสร้างการดำเนินงานทั้งภายในองค์กร ได้แก่ หน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยาทั้งระดับโรงพยาบาลทั่วไป โรงพยาบาลชุชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และภายนอกองค์กร ได้แก่ ศูนย์อนามัยที่ 1 เชียงใหม่, คณะกรรมการสาธารณสุขจังหวัด คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และโรงพยาบาลนอกสังกัด เครือข่ายชุมชนเกษตรปลอดสารพิษ หน่วยงานดังกล่าวมีบทบาทหน้าที่คล้ายคลึงกันหลายหน่วยงาน ค้นพบที่สำคัญของโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของการพัฒนางาน GREEN & CLEAN Hospital คือขาดการเชื่องโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน และขาดการบูรณาการการทำงานร่วมกัน ดังนั้น จึงต้องมีการทบทวนคณะกรรมการ/คณะทำงานทั้งภายในและภายนอกองค์กร พิจารณาความเหมาะสมตามบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่สามารถเข้ามาร่วมสนับสนุนการดำเนินงานที่สอดคล้องกับการพัฒนางาน GREEN & CLEAN Hospital ให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยบูรณาการความร่วมมือในทุกระดับทุกภาคส่วน และสร้างความเข้าใจ ขยายเครือข่ายในการประสานการดำเนินงานสู่ชุมชน

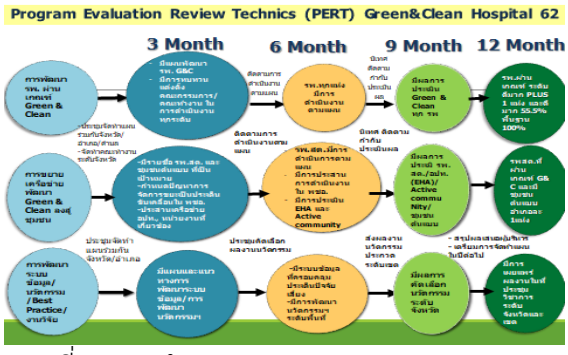
3) กรอบปฏิบัติการ (Framework) วิเคราะห์การดำเนินงานตามแนวคิด PIRAB ของกระทรวงสาธารณสุขได้แก่ **P: Partner เครือข่ายพันธมิตร** พบว่า เครือข่ายยังไม่ทราบแนวทางการดำเนินงาน ขาดการมองเป้าหมายร่วมกัน ขาดการประสานความร่วมมือกับองค์กรภายนอก ดังนั้น มาตรการในการดำเนินงาน จึงประกอบด้วย การประสานงานเครือข่ายที่เกี่ยวข้องมุ่งสู่ GREEN Community พัฒนา รพ.สต. นำร่อง GREEN & CLEAN อำเภอละ 1 แห่ง และพัฒนาชุมชนต้นแบบอาหารปลอดภัย รพ.สต.ละ 1 แห่ง **I: Invest งบประมาณ** พบว่า การพัฒนาด้านโครงสร้างขาดงบประมาณในการดำเนินงาน ไม่มีการวางแผนมาก่อน มาตรการในการดำเนินงาน ควรมีการจัดทำแผนงบลงทุนของสถานบริการ (ระบบบำบัดน้ำเสีย) จัดทำแผนขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากจังหวัด/งบประมาณของโรงพยาบาล (ที่พักมูลฝอยทั่วไป ที่พักมูลฝอยติดเชื้อ โรงอาหาร เป็นต้น) **R: Regulate Legislate กฎหมาย** พบว่า การจัดการขยะติดเชื้อยังไม่สามารถดำเนินการได้ตาม พรบ. สาธารณสุข พ.ศ.2535 ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเข้ามาดำเนินการ มาตรการในการดำเนินงาน ประสานการดำเนินงานโดยใช้มติที่ประชุมคณะกรรมการสาธารณสุขจังหวัด (คสจ.) ในการผลักดันการจัดการขยะติดเชื้อเข้าสู่การประชุมคณะกรรมการจัดการมูลฝอยระดับจังหวัด **A: Advocate สื่อสารเพื่อสร้างการทำงานร่วมกัน** พบว่า การสื่อสารด้านการทำงานยังไม่ตรงความต้องการของผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ ขาดการขยายผลเพื่อเผยแพร่ Best Practice ระบบฐานข้อมูลยังไม่ครอบคลุมมาตรการในการดำเนินงานประกอบด้วย บูรณาการดำเนินงานร่วมกับกลุ่มงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มกฎหมาย กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคฯ

กลุ่มงานส่งเสริมสุขภาพ กลุ่มทันตสาธารณสุข เป็นต้น สนับสนุนองค์ความรู้ ข้อมูลวิชาการ สื่อ คู่มือการดำเนินงานตามความต้องการของพื้นที่ จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศึกษาดูงาน และพัฒนาระบบฐานข้อมูลให้ครอบคลุม เช่น การจัดการขยะติดเชื้อในคลินิกเอกชน, คลินิกคน คลินิกสัตว์ เป็นต้น

B: Building Capacity พัฒนาศักยภาพบุคลากร พบว่า บุคลากรด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมขาดการพัฒนาองค์ความรู้ที่เหมาะสม ควรพัฒนาทักษะองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ (จังหวัด อำเภอ โรงพยาบาล ตำบล ชุมชน) เพื่อเชื่อมโยงแก้ไขปัญหาจากการทำงาน

ภาพที่ 2 การกำหนด Task list และ Activity/Project และ M&E process

ภาพที่ 3 การกำหนด Program Evaluation Review Technics (PERT)

4) การกำหนดเป้าหมายระยะสั้น (Task list) กำหนดเป้าหมายระยะสั้นของการดำเนินงาน GREEN & CLEAN Hospital จังหวัดพะเยา ได้แก่ โรงพยาบาลจัดทำแผนพัฒนา GREEN & CLEAN Hospital ของตนเอง พัฒนาศักยภาพบุคลากร เป็นต้น ดังภาพที่ 3

5) การกำหนดกิจกรรมในแต่ละเป้าหมาย (Activity/Project) กำหนดกิจกรรมในแต่ละเป้าหมายควบคู่กับเป้าหมายระยะสั้น ตาม Task list โดย Activity/Project (การกำหนดกิจกรรมในแต่ละเป้าหมาย) ได้แก่ จัดประชุมชี้แจงนโยบาย ตัวชี้วัดการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของแต่ละปี ประชุมหารือกับกลุ่มงานที่มีความเกี่ยวข้อง กำหนดทีมประเมินระดับจังหวัด เพื่อดำเนินการควบคุม ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน กำหนดการจัดอบรมพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

6) การกำกับ ติดตาม และประเมินผล (M&E process) ใช้เทคนิคการประเมินผลตามแนวคิด Program Evaluation Review Technics (PERT) เพื่อกำหนดระยะเวลาในการดำเนินงานและประเมินผล โดยแบ่งเป็น 4 ไตรมาส ดังตัวอย่างภาพที่ 3

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการ (Do) ผู้วิจัยนำแผนงานที่กำหนดไว้มาปฏิบัติโดยประยุกต์การดำเนินงานร่วมกับกลยุทธ์ CLEAN, แนวคิดการนำองค์กรโดยผู้นำระดับสูง, การใช้ระบบพี่เลี้ยง, การเยี่ยมเสริมพลัง,การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และบูรณาการความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย กำหนดเป็นกิจกรรมสำคัญ ได้แก่

1) ประชุมชี้แจงนโยบายแก่ผู้บริหารโรงพยาบาล และผู้รับผิดชอบงานของโรงพยาบาลทุกแห่ง

2) โรงพยาบาลจัดทำแผนพัฒนาการดำเนินงาน GREEN & CLEAN Hospital ของตนเอง

3) สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การอบรมการดูแลระบบบำบัดน้ำเสีย การอบรมผู้สัมผัสอาหาร เป็นต้น

4) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยา เป็นต้นแบบการดำเนินงาน GREEN & CLEAN ในระดับจังหวัด ได้แก่ การร่วมลงนามข้อตกลง MOU ร่วมกับคณะผู้บริหารเกี่ยวกับการจัดการขยะตามโครงการจังหวัดสะอาด การดำเนินงาน 5 ส. การจัดการขยะในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยา

5) จัดทำกลุ่มสื่อสารในแอพพลิเคชั่น LINE ในระดับตำบล อำเภอ จังหวัด และระดับเขต

6) จัดระบบพี่เลี้ยง เพื่อติดตามให้คำแนะนำ สนับสนุนการดำเนินงานในพื้นที่

7) การกำกับติดตามงานในที่ประชุมคณะกรรมการวางแผนและประเมินผลทุกเดือน

8) ติดตามเยี่ยมเสริมพลังในพื้นที่ (On site Visit) โดยบูรณาการร่วมกับเครือข่ายอาหารปลอดภัย กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคและเภสัชสาธารณสุข มหาวิทยาลัยพะเยา ศูนย์อนามัยที่ 1 เชียงใหม่ สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 1 เชียงใหม่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

9) สนับสนุนการพัฒนาผลงานวิจัย/นวัตกรรม GREEN & CLEAN Hospital ของหน่วยงานในพื้นที่สู่ระดับเขต ระดับภาค และระดับประเทศ

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผล (Check) ประเมินผลการปฏิบัตินโยบายทุกไตรมาส และตรวจสอบผลดำเนินงาน เทียบกับค่าเป้าหมายที่กำหนดในแต่ละปี

ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุง (Act) คือ ประชุมกลุ่มคณะทำงานและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อประเมินผลการ ดำเนินงาน GREEN & CLEAN Hospital เมื่อสิ้นปีงบประมาณ สรุปประเด็นปัญหา อุปสรรค ที่รวบรวมได้จากการทบทวนผลการดำเนินงาน ของโรงพยาบาลแต่ละแห่ง ปรับแนวทางการดำเนินงาน และวนเข้าสู่ระบบการวางแผนงาน (Plan) ในปีงบประมาณถัดไป

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) รวบรวมข้อมูลจากการประชุมกลุ่ม ผู้มีส่วนสำคัญในการดำเนินงาน GREEN & CLEAN Hospital จังหวัดพะเยา จำนวน 40 คน

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) รวบรวมข้อมูลจากแผนปฏิบัติการ แผนการดำเนินงานจากการจัดทำ SIX Auditing Blocks (SAB), Program Evaluation Review Technics (PERT) แบบรายงานผลการประเมิน GREEN & CLEAN Hospital แบบรายงานผลการดำเนินงานโรงพยาบาลอาหารปลอดภัย แบบรายงานการจัดบริการคลินิกอาชีวอนามัยในโรงพยาบาล เอกสารประกอบการนิเทศงาน ข้อมูลผลการรับรองการประเมิน GREEN & CLEAN Hospital ผลงานวิจัยและนวัตกรรมการดำเนินงาน GREEN & CLEAN Hospital ของสถานพยาบาลในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ เปรียบเทียบกับค่าเป้าหมายที่กำหนด และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ข้อพิจารณาด้านจริยธรรม

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้รับการรับรองการการพิจารณาจริธรรมโครงการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยา หมายเลขรับรองการวิจัยเลขที่ 24/2562

ผลการวิจัย

ผลจากการพัฒนากระบวนการดำเนินงาน GREEN & CLEAN Hospital จังหวัดพะเยา ผู้วิจัยวิเคราะห์ผลการวิจัยจำแนกได้ ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการดำเนินงาน GREEN & CLEAN Hospital จังหวัดพะเยา ปีงบประมาณ 2562 – 2565

ค่าเป้าหมายจังหวัดพะเยา	2562	2563	2564*	2565
ระดับดีมากขึ้นไป	3 แห่ง	6 แห่ง	7 แห่ง	7 แห่ง
ระดับดีมาก Plus	1 แห่ง	3 แห่ง	3 แห่ง	7 แห่ง
รพ.สต. GREEN and CLEAN	9 แห่ง	เพิ่ม 9 แห่ง	เพิ่ม 9 แห่ง	เพิ่ม 9 แห่ง
ผลงาน				
ระดับดีมากขึ้นไป	5 แห่ง	6 แห่ง	6 แห่ง	7 แห่ง
ระดับดีมาก Plus	3 แห่ง	6 แห่ง	6 แห่ง	7 แห่ง
รพ.สต. GREEN and CLEAN	13 แห่ง	17 แห่ง	0	9 แห่ง

* หมายเหตุ ในปีงบประมาณ 2564 มีสถานการณ์การระบาดของโรค COVID-19 ทั่วประเทศ จึงพักการประเมินและติดตามการดำเนินงานในพื้นที่ชั่วคราว

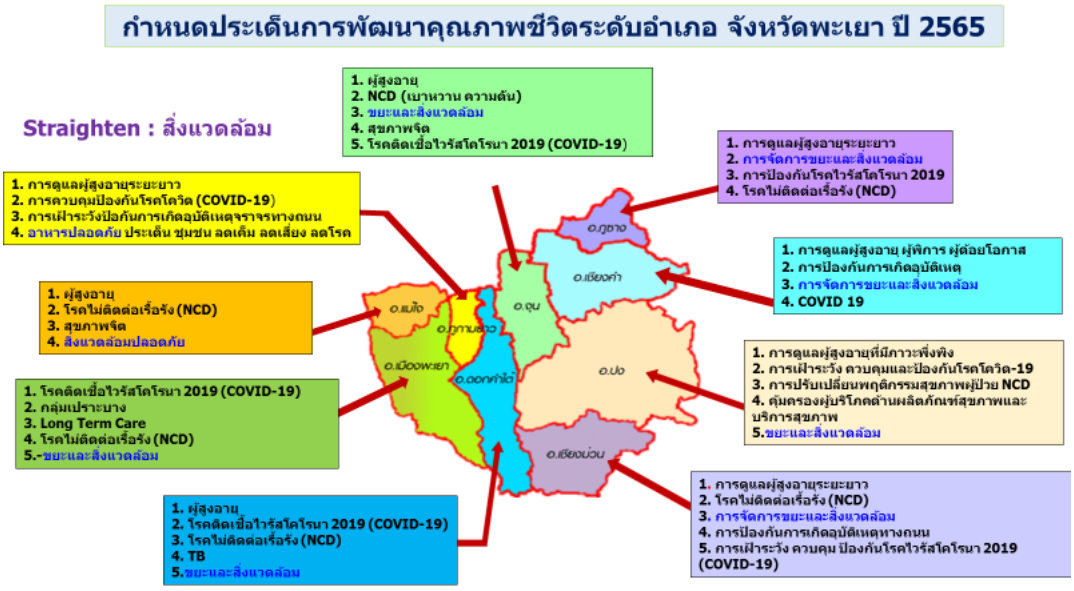
1. ผลการดำเนินงาน (Output) การพัฒนากระบวนการดำเนินงาน GREEN & CLEAN Hospital จังหวัดพะเยา จำแนกรายปีงบประมาณ พบว่า สามารถดำเนินการมากกว่าค่าเป้าหมาย ทุกปี โดยในปี 2565 โรงพยาบาลในสังกัด ผ่านเกณฑ์ระดับดีมาก Plus ทุกแห่ง ร้อยละ 100 (ตารางที่ 2) มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลร่วมพัฒนาดำเนินการรพ.สต. GREEN and CLEAN ยอดสะสมจำนวน 39 แห่ง

2. ผลลัพธ์ (Outcome) จากการดำเนินงานโรงพยาบาลอาหารปลอดภัยมีชุมชนเครือข่ายอาหารปลอดภัยทั้งสิ้น 31 เครือข่าย มีโรงพยาบาลนอกสังกัดเข้าร่วมประเมิน GREEN and CLEAN Hospital จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลพะเยาราม โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยพะเยา และโรงพยาบาลค่ายขุนเจืองธรรมิกราช โดยโรงพยาบาลพะเยาราม เข้าร่วมดำเนินงานตั้งแต่ปีงบประมาณ 2563 ผ่านเกณฑ์ระดับดี และปีงบประมาณ 2565 ผ่านเกณฑ์ระดับดีมาก Plus

ตารางที่ 3 ผลงานวิจัย/นวัตกรรม/Best Practice การประกวดนวัตกรรม GREEN and CLEAN Hospital ระดับเขต และระดับประเทศ

ปีงบประมาณ	ชื่อผลงาน	หน่วยงาน	รางวัล
2562	กระบวนการจัดการขยะ รพ.จุน	รพ.จุน	รางวัลรองชนะเลิศอันดับสาม การประกวดนวัตกรรม GREEN and CLEAN Hospital ระดับเขต
	การพัฒนารูปแบบการจัดการขยะเปียกอย่างมีส่วนร่วม	รพ.เชียงคำ	รางวัลชมเชย การประกวดนวัตกรรม GREEN and CLEAN Hospital ระดับเขต
	การจัดการขยะสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยา	สสจ.พะเยา	รางวัลรองชนะเลิศอันดับสอง การประกวดการจัดการขยะมูลฝอย “สำนักงานสะอาด” จังหวัดพะเยา ประจำปี 2562
2563	รวมพลังคนโลกสวย	รพ.เชียงม่วน	รางวัลชนะเลิศการประกวดนวัตกรรม GREEN and CLEAN Hospital ระดับเขต และ รางวัลชนะเลิศการประกวดนวัตกรรม GREEN and CLEAN Hospital ระดับประเทศ ประเภท นวัตกรรมเชิงกระบวนการ
	กระบวนการจัดการขยะอินทรีย์ในโรงพยาบาลแม่ใจ โดยใช้ใส้เดือนดิน	รพ.แม่ใจ	รางวัลรองชนะเลิศการประกวดนวัตกรรม GREEN and CLEAN Hospital ระดับเขต ตัวแทนส่งเข้าประกวดระดับประเทศ
	แค่ปรับเวลางานก็แบ่งปันกระแสไฟได้	รพ.เชียงม่วน	รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 การประกวดนวัตกรรม GREEN and CLEAN Hospital ระดับเขต
	นวัตกรรม Save IV Line	รพ.ปง	รางวัลรองชนะเลิศอันดับสอง การประกวดนวัตกรรม GREEN and CLEAN Hospital ระดับเขต
	การแปรรูปขยะเปียก	รพ.พะเยา	รางวัลชมเชยการประกวดนวัตกรรม GREEN and CLEAN Hospital ระดับเขต
	นวัตกรรม เศษผ้า ฆ่าไวรัส	รพ.จุน	รางวัลชมเชยการประกวดนวัตกรรม GREEN and CLEAN Hospital ระดับเขต
2565	Power of Siring	รพ.ปง	รางวัลชนะเลิศ ประเภทนวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์ การประชุมวิชาการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม ครั้งที่ 15 พ.ศ. 2565
	บำบัดซ้ำ บำรุงสุข	รพ.เชียงม่วน	นำเสนอการประชุมวิชาการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม ครั้งที่ 15 พ.ศ. 2565

3. Impact มี Best practice/นวัตกรรม/ผลงานวิจัยในพื้นที่จำนวน 11 เรื่อง ได้รับรางวัลชนะเลิศระดับประเทศ 2 เรื่อง (ตารางที่ 3) และมีการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในชุมชนผ่านการดำเนินงานคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอทุกแห่ง ซึ่งประเด็นการขับเคลื่อนที่สำคัญ ได้แก่ การจัดการขยะและสิ่งแวดล้อม และการดำเนินงานอาหารปลอดภัย (ภาพที่ 4)

ภาพที่ 4 ตัวอย่างประเด็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ ปีงบประมาณ 2565

4. ปัจจัยความสำเร็จ จากการพัฒนากระบวนการดำเนินงาน GREEN and CLEAN Hospital โดยใช้แนวคิด PDCA ในการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานจนประสบความสำเร็จ จากการประชุมกลุ่มถอดบทเรียนพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้บรรลุผลสำเร็จ คือ

1) การนำองค์กรโดยผู้นำระดับสูง การนำนโยบายสู่การปฏิบัติด้วยวิสัยทัศน์ของผู้บริหารองค์กรที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายทำให้เกิดความร่วมมือจากทุกคนในองค์กรตั้งแต่ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และชุมชน ผ่านการดำเนินงานของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด การดำเนินงานของคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ คณะกรรมการอนามัยสิ่งแวดล้อมและอาชีวอนามัยในโรงพยาบาล คณะกรรมการอาหารปลอดภัย ร่วมพัฒนานโยบาย GREEN and CLEAN โดยมีผู้บริหาร หัวหน้างาน และผู้เป็นแกนหลักในการทำงาน (Key man) มุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน

2) ระบบพี่เลี้ยง สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยา ถือแนวคิดการดำเนินงานร่วมกับหน่วยบริการในสังกัดในรูปแบบของการเป็นพี่เลี้ยงมากกว่าแนวคิดของระบบสั่งการแบบแนวดิ่ง ทำหน้าที่ในการเป็นแบบอย่างและดูแลให้คำแนะนำ ถ่ายทอดความรู้ในการปฏิบัติงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ชี้ให้เห็นประเด็นปัญหา ร่วมหาทางแก้ไขให้กับหน่วยบริการในพื้นที่ ใช้ระบบการสื่อสารแบบสองทาง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

3) บุคลากร เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบและคณะทำงานในหน่วยบริการ มีความกระตือรือร้นในการพัฒนาการดำเนินงาน มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาการดำเนินงาน GREEN and CLEAN Hospital ของหน่วยงานตนเองให้ประสบความสำเร็จ ถึงแม้บางแห่งจะบรรลุเป้าหมายในปีแรกๆของการพัฒนา แต่ยังคงต่อยอดอย่างต่อเนื่อง อันจะเห็นได้จากการพัฒนานวัตกรรมและการวิจัยอย่างสม่ำเสมอ

4) การบูรณาการการดำเนินงานร่วมกับภาคีเครือข่าย ช่วยลดระยะเวลาในการทำงาน และเร่งให้การดำเนินงานบรรลุผลเร็วขึ้น ภาคีเครือข่ายที่สำคัญของงาน GREEN and CLEAN Hospital คือ กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคและเภสัชสาธารณสุขที่ร่วมดำเนินการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลอาหารปลอดภัย จนบรรลุเป้าหมายมีเครือข่ายอาหารปลอดภัยในชุมชน, คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยาที่ร่วมตรวจประเมินอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในโรงพยาบาล รวมทั้งร่วมตรวจสอบให้คำแนะนำเกี่ยวกับระบบบำบัดน้ำเสีย นอกจากนี้ เครือข่ายองค์กรปกครองส่วนถิ่นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยทั่วไป มูลฝอยอันตรายและมูลฝอยติดเชื้อ ทำให้เกิดชุมชนจัดการขยะที่ยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนากระบวนการดำเนินงาน GREEN and CLEAN Hospital จังหวัดพะเยา โดยการนำแนวคิดวงจรคุณภาพ PDCA มาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์สภาพการณ์ บริบทการดำเนินงาน การวางแผน การกำหนดเป้าหมาย การนำแผนสู่การปฏิบัติการตรวจสอบและการปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง ทำให้จังหวัดพะเยาจนบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ โรงพยาบาลในสังกัดผ่านเกณฑ์การประเมินในระดับดีมาก Plus ในปีงบประมาณ 2565 ทุกแห่ง บรรลุเป้าหมายเป็นอันดับสองของเขตสุขภาพที่ 1 สอดคล้องกับการศึกษาของภานุพันธ์ ไพฑูรย์[5] ที่พบว่า การนำหลักบริหารองค์กรและการพัฒนาระบบคุณภาพอย่างต่อเนื่องมาใช้ในการขับเคลื่อนพัฒนาการดำเนินงาน รพ.สต. ติดดาว ส่งผลให้ รพ.สต. ในพื้นที่อำเภอเมืองพะเยาผ่านการประเมินคุณภาพ รพ.สต. ระดับ 5 ดาว ครบทุกแห่งในปีงบประมาณ 2562 และเป็นอำเภอแรกในจังหวัดพะเยาที่ผ่านระดับ 5 ดาวทุกแห่ง สอดคล้องกับการศึกษาของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง[8] ที่ใช้กระบวนการวงจรคุณภาพ PDCA ดำเนินการจัดการขยะชุมชนบ้านศรีบุญเรือง หมู่ที่ 2 ตำบลพงษ์ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน บรรลุความสำเร็จเป็นชุมชนปลอดขยะในปี 2565 สอดคล้องกับการศึกษาของน้ำทิพย์ จองศิริและ วัชรพงษ์ แสนใจยา[6] ที่ได้นำวงจรคุณภาพ PDCA ขับเคลื่อนพัฒนาการดำเนินงานโรงพยาบาลอาหารปลอดภัยในโรงพยาบาลแพร่ ส่งผลให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานอาหารปลอดภัยในโรงพยาบาลในระดับดีมาก

ปัจจัยความสำเร็จ ผลการศึกษาที่พบว่ามีการพัฒนาการดำเนินงานที่ต่อยอดไปยังหน่วยบริการระดับอื่น ๆ ได้แก่ การพัฒนา รพ.สต. GREEN and CLEAN ซึ่งจังหวัดพะเยาได้ดำเนินการพัฒนาตั้งแต่ปี 2562 โดยกรมอนามัยเพิ่งมอบหมายให้เป็นเป้าหมายการดำเนินงานในปีงบประมาณ 2565, การขยายผลการดำเนินงานในคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ, การพัฒนางานวิจัยและนวัตกรรมในพื้นที่ รวมทั้งสามารถพัฒนาการดำเนินงานในโรงพยาบาลนอกสังกัดได้เป็นจังหวัดแรกของเขตสุขภาพที่ 1 เหล่านี้

ล้วนเป็น Outcome และ Impact ของการพัฒนากระบวนการดำเนินงาน GREEN and CLEAN Hospital จังหวัดพะเยา จากการประชุมกลุ่มบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนากระบวนการดำเนินงาน GREEN and CLEAN Hospital จังหวัดพะเยา ปัจจัยสำคัญที่ทำให้บรรลุผลสำเร็จ คือ

1) การนำองค์กรโดยผู้นำระดับสูง จากผลการวิจัย จะเห็นได้ว่า การนำนโยบายสู่การปฏิบัติในจังหวัดพะเยา มีผู้บริหารระดับสูงเข้ามารับทราบและติดตามการดำเนินงาน รวมทั้งมีการขับเคลื่อนการดำเนินงานอนามัยสิ่งแวดล้อมในชุมชนโดยคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ ซึ่งพบว่า ทุกอำเภอในจังหวัดพะเยาขับเคลื่อนการดำเนินงานที่สนับสนุนการดำเนินงาน GREEN and CLEAN Hospital ของจังหวัดพะเยา ได้แก่ การจัดการขยะและสิ่งแวดล้อม และการดำเนินงานอาหารปลอดภัยในชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของ นฤมล จิตรเอื้อและคณะ[9] ที่พบว่า ภาวะผู้นำของบุคลากรทุกคนและทุกระดับมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและผลักดันในการพัฒนาองค์กร ในการสร้างวิสัยทัศน์ สร้างความเข้าใจ สร้างความคิดอย่างเป็นระบบ สร้างวินัยในการพัฒนาตนเอง สร้างการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง

2) ระบบพี่เลี้ยง สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยา มีแนวคิดการดำเนินงานร่วมกับหน่วยบริการในสังกัดในรูปแบบของการเป็นพี่เลี้ยง มากกว่าแนวคิดของระบบสั่งการแบบแนวดิ่ง กิตติศักดิ์ แก้วบุตรดีและอัจฉรา กิจเดช [10] ได้กล่าวไว้ว่า พี่เลี้ยง คือ ผู้ให้คำปรึกษาในหน่วยงานซึ่งมีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์เข้ามาทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงเพื่อเพิ่มทักษะและความสามารถให้น้องเลี้ยงในการปฏิบัติงาน หรือแม้กระทั่งการปรับตัวให้เข้ากับงานในความรับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเป็นการสร้างพื้นฐานความมั่นคง และยั่งยืนให้กับองค์กร

3) บุคลากร นับเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนากระบวนการดำเนินงานภายในองค์กรให้บรรลุเป้าหมาย ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กร ดังการศึกษาของสุปัญญดา สุนทรนนธ์[11] ที่พบว่า บุคลากรในองค์กรมีความรู้ความสามารถและมีความรับผิดชอบ ส่งผลต่อปัจจัยความสำเร็จขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รางวัลการบริหารจัดการที่ดี

4) การบูรณาการการดำเนินงานร่วมกับภาคีเครือข่าย การบูรณาการการทำงานร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน การมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคีเครือข่าย ส่งผลให้เกิดกระบวนการจัดการแบบมีส่วนร่วมและลดปัญหาที่สำคัญของพื้นที่ ดังการศึกษาของนภวรรณ รัตสุข[12] ที่พบว่าการบูรณาการการดำเนินงานร่วมกับภาคีเครือข่าย หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาชน เป็นแรงกระตุ้นที่สำคัญในการร่วมกันขับเคลื่อนการจัดการขยะในชุมชนให้เป็นไปอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. กระบวนการดำเนินงาน GREEN and CLEAN Hospital จังหวัดพะเยาที่นำแนวคิดวงจรคุณภาพ PDCA มาพัฒนาร่วมกับการวิเคราะห์ SIX Auditing Blocks (SAB) และ Program Evaluation Review Technics (PERT) และแนวคิดการนำองค์กรโดยผู้นำระดับสูง, ระบบพี่เลี้ยง, การบูรณาการความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายเป็นรูปแบบในการพัฒนากระบวนการดำเนินงาน GREEN and CLEAN Hospital หากนำไปพัฒนากระบวนการดำเนินงาน

ด้านอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติม

2. ควรพัฒนาต่อยอดการดำเนินงานเครือข่ายโรงพยาบาลอาหารปลอดภัย

3. ควรพัฒนาการดำเนินงาน รพ.สต. GREEN and CLEAN ในจังหวัดพะเยาให้ครอบคลุมทุกแห่ง

4. ควรส่งเสริมสนับสนุน บุคลากรในการพัฒนาทักษะความรู้เกี่ยวกับงานวิจัยและนวัตกรรมด้าน GREEN and CLEAN Hospital อย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

1. กระทรวงสาธารณสุข. แผนยุทธศาสตร์อนามัยสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2560–2564 กรุงเทพมหานคร: ศูนย์บริการวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ; 2560
2. กรมอนามัย. แนวทางการดำเนินงาน GREEN & CLEAN Hospital. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: โรงพิมพ์องค์กรสงเคราะห์ทหารผ่านศึก; 2560.
3. กระทรวงสาธารณสุข.รายละเอียดตัวชี้วัดกระทรวงสาธารณสุขประจำปีงบประมาณ 2564. กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข; 2563.
4. ณัฏฐ์ณพัชร์ อ่อนตาม. เทคนิคการบริหารงานแบบ PDCA (Deming Cycle). วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย, ปีที่ 1; ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2562): 39 – 46.
5. ภานุพันธ์ ไพฑูรย์. ปัจจัยความสำเร็จการขับเคลื่อนการดำเนินงาน รพ.สต.ติดดาว เขตอำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา. วารสารวิชาการสาธารณสุขชุมชน, ปีที่ 6; ฉบับที่ 2 เมษายน – มิถุนายน 2563: 168-177.
6. อัลดา กุลาสาและ ธัชชัย จิตรนันท์.การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริม สุขภาพระดับเพชร ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, ปีที่ 7; ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน 2563: 145-155.
7. น้ำทิพย์ จองศิริและวัชรพงษ์ แสนใจยา. การพัฒนาการดำเนินงานโรงพยาบาลอาหารปลอดภัย โรงพยาบาลแพร่. วารสารโรงพยาบาลแพร่, ปีที่ 29 ; ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2564: 66-79.
8. สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง. ปรับ-น่าน-เปลี่ยน ตอนที่ 3-1 จากแผนชุมชนสู่ชุมชนปลอดขยะ (Zero waste). [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก https://www.hrdi.or.th/Articles/Detail/101
9. นฤมล จิตรเอื้อ,เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน, และนลินณัฐ ดีสวัสดิ์. บทบาทภาวะผู้นำในการพัฒนาองค์กรสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University, ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ: ปีที่ 10 ;ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม – สิงหาคม 2560 :1738-54.
10. กิตติศักดิ์ แก้วบุตรดีและ อัจฉรา กิจเดช. พัฒนาองค์กรด้วยระบบพี่เลี้ยง (มืออาชีพ). วารสาร Mahidol R2R e-Journal, ปีที่ 5; ฉบับที่ 1, 2561:1-8.
11. สุปัญญดา สุนทรนนธ์. ปัจจัยความสำเร็จขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รางวัลการบริหารจัดการที่ดี : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลโพสะ จังหวัดอ่างทอง. วารสารมหาจุฬานาค

รทรรศน์, ปีที่ 9 ; ฉบับที่ 5 เดือน พฤษภาคม 2565 : 373 - 387.

12. นภวรรณ รัตสุข. การจัดการขยะแบบบูรณาการในชุมชน. วารสาร Veridian E-Journal, Science and Technology Silpakorn University สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี , ปีที่ 3; ฉบับที่ 5 เดือนกันยายน–ตุลาคม 2559: 260-273.